

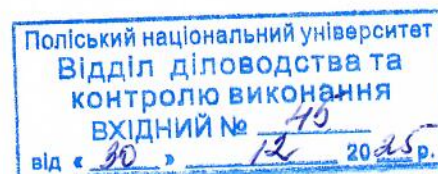
РЕЦЕНЗІЯ

Доктора економічних наук, професора **Данкевича Віталія Євгеновича** на дисертаційну роботу **Ляшенко Ружени Вікторівни** на тему **«Формування системного менеджменту в агробізнесі»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» в Поліському національному університеті

Дослідження, результати якого представлені в дисертаційній роботі **Ляшенко Ружени Вікторівни «Формування системного менеджменту в агробізнесі»**, є актуальним і присвячене розв'язанню важливих науково-теоретичних та прикладних завдань, що мають істотне значення для розвитку аграрного сектору економіки.

1. Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і зумовлена об'єктивними процесами розвитку аграрного сектору економіки в умовах зростання нестабільності зовнішнього середовища, структурних трансформацій, глобалізаційних викликів, а також воєнних і кліматичних ризиків. Агробізнес відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічної стійкості держави, що істотно підвищує вимоги до якості та результативності управлінських рішень на всіх рівнях господарювання. Зростаюча складність бізнес-ланцюгів і зовнішніх викликів, включаючи воєнні загрози та глобальну продовольчу нестабільність, підкреслює необхідність науково обґрунтованого впровадження системного менеджменту, здатного забезпечити сталий розвиток соціо-еколого-економіко-просторових систем, оптимізацію бізнес-процесів і формування адаптивних екосистем.

Дисертаційне дослідження Ляшенко Р.В. спрямоване на розробку теоретико-методологічних та прикладних засад системного менеджменту в агробізнесі на локальному, регіональному та національному рівнях, а також на визначення стратегічних орієнтирів розвитку інноваційного потенціалу аграрного сектору. Реалізація дослідження здійснювалася в рамках планів науково-дослідної діяльності кафедри менеджменту організацій і адміністрування ім. М.П. Поліщука Поліського національного університету за темою: «Стратегічні напрями розвитку аграрного сектора економіки північно-західного регіону України в умовах інституційних змін та соціально-економічних трансформацій» (0115U006781); кафедри менеджменту і маркетингу Поліського національного університету за темою: «Стратегічне управління інноваційним розвитком соціально-економічних систем в умовах євроатлантичної інтеграції України та глобалізації» (0121U107527).

Таким чином, тема дисертації є актуальною, оскільки поєднує стратегічні пріоритети розвитку аграрного сектору з сучасними науковими програмами та планами досліджень, забезпечуючи науково-практичну значущість та відповідність потребам економіки регіону і держави в цілому.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. вирізняються високим ступенем обґрунтованості, оскільки ґрунтуються на комплексному аналізі об'єкта дослідження та інтеграції теоретичних, методологічних і прикладних аспектів системного менеджменту в агробізнесі. Достовірність і наукова обґрунтованість отриманих результатів підтверджується їх апробацією на науково-практичних конференціях різного рівня та застосуванням широкого спектра наукових методів (системно-структурний, метод зважених оцінок, порівняльного аналізу, групування, програмно-цільовий, соціологічного

дослідження, метод теорії ігор, математичне моделювання часових рядів за методикою ARIMA, регресійний аналіз та інші). Крім того, інформаційну базу дослідження становили нормативно-правові акти України та міжнародні документи, офіційні статистичні й аналітичні матеріали державних органів і міжнародних організацій, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, а також результати соціологічних опитувань, експертних оцінок і власних емпіричних досліджень автора, що забезпечило комплексність і обґрунтованість отриманих висновків.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. характеризуються високим рівнем теоретичної та практичної обґрунтованості, що підтверджується різноманітністю застосованих методів, широкою інформаційною базою та апробацією результатів у науковій спільноті.

3. Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження.

Оцінюючи новизну наукових положень дисертації, винесених на захист, слід зазначити, що вона представлена наступними результатами:

1) удосконалено обґрунтування мультидисциплінарного підходу до формування системного менеджменту в агробізнесі як інтегрованої системи функцій, методів, інструментів та управлінських рішень, що реалізуються ієрархічно організованими суб'єктами управління з метою координації виробничих, інфраструктурних і потенціалоформуючих ланцюгів та мереж аграрного сектору, який створює концептуальну основу для оптимізації системних зв'язків, інтеграції ресурсів і формування екосистем агробізнесу, у межах яких інтелектуально діджиталізовані моделі взаємодії генерують інноваційний потенціал координації соціально-економічного, екологічного та просторово збалансованого розвитку агробізнесових і продовольчих мереж;

2) розширено класифікацію механізмів системного менеджменту в агробізнесі шляхом виокремлення їх за ієрархічними та функціональними ознаками суб'єктів управління, що дало змогу виявити причинно-наслідкові

зв'язки між управлінськими рішеннями та координаційними діями в межах аграрних систем;

3) поглиблено зміст поняття системного функціоналу в менеджменті агробізнесу як організованої взаємодії суб'єктів аграрної системи, що розвивається на засадах сучасних контрактних форматів, діджитал-комунікацій і професійних активностей адміністративного менеджменту, дизайн якої виконує роль аттрактора – стійкого стану розвитку, здатного вирівнювати траєкторії міжсистемної взаємодії та забезпечувати синергетичний ефект через потенціал спільної координації;

4) систематизовано чинники, що стримують розвиток потенціалу адміністрування та системного менеджменту в агробізнесі, ідентифіковані на основі діагностики його дизайну у функціональному вимірі з позицій підтвердження аксіоми управлінської теорії про системність та інтегративність механізму менеджменту;

5) концептуалізовано профіль менеджмент-ресурсу суб'єктів агробізнесу як інтегрованого ресурсу, що формується на засадах SMART-вузлової координації, динаміка якої детермінується конкретністю, підтримується потоками матеріальних, фінансових й інформаційних ресурсів у середовищі бізнес-взаємодії, сприяє підвищенню ризикостійкості підприємств та характеризується інноваційними ознаками вимірюваності й таймінгу;

6) розроблено модель формування та активізації інноваційного потенціалу екосистеми менеджменту в агробізнесі, що інтегрує механізми кластеризації, виробничої та міжгалузевої кооперації, інтеграції галузей інфраструктури агробізнесу, управління знаннями, взаємодії систем аграрних підприємств з організаціями інфраструктури регіонального (локального) агробізнесу, конкурентами, споживачами, бізнес-стейкхолдерами та інститутами, використання яких забезпечується науково-інноваційним супроводом та інтелектуальним аутсорсингом;

7) розроблено стратегічні детермінанти розвитку системного менеджменту аграрних підприємств, що поєднують алгоритм формування та реалізації стратегії системного SMART-менеджменту, інноваційні технології маркетингу, елементи блокчейну та управління великими даними, методи оптимізації трансакційних витрат у ланцюгах агробізнесу, архітектуру взаємодії за концепцією ефекту 4V, стратегічні карти розвитку, операційні платформи за принципом «ціль/задача – функції – результат» та моделі операційних, маркетингових, інфраструктурних і комунікативних ланцюгів;

8) обґрунтовано пропозиції щодо діджиталізації механізмів системного менеджменту в агробізнесі, що охоплюють розробку алгоритмів координації участі суб'єктів у спеціалізованих цифрових платформах і матрицях вибору критеріїв їх оцінки та аутсорсингових моделей, організаційній стандартизації визначення вартості бізнес-операцій із залученням грантової підтримки, впровадженні реінжинірингу бізнес-процесів і створенні діджитал-порталу системи управління регіональним агробізнесом із залученням університету як центру координації науково-інтелектуальних ресурсів, що забезпечує формування геоінвестиційного середовища розвитку системи агробізнесу.

Сформульовані в дисертації наукові положення новизни, висновки та рекомендації відзначаються достовірністю та ґрунтуються на власних дослідженнях здобувача.

Практична значущість отриманих результатів полягає у тому, що розроблені теоретико-методологічні та прикладні положення доведені до рівня конкретних пропозицій, придатних для впровадження у наукову та практичну діяльність з формування системного менеджменту в агробізнесі. Частина цих пропозицій пройшла апробацію та отримала практичне застосування у таких напрямках: у навчальному процесі факультету економіки та менеджменту Поліського університету під час викладання дисциплін «Маркетинговий менеджмент», «Теорія організації», «Управління знаннями» (довідка від 23.08.2024 р. №1894/01-17); при розробці Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2023 рік,

зокрема у частині алгоритму оцінювання сучасного стану соціально-економічного розвитку територій, підприємництва та інноваційно-інвестиційного потенціалу бізнес-інфраструктури (довідка від 26.12.2023 р. №08/2043/0/2-23/58); у процесі розробки стратегії розвитку ТОВ «РОС АГРО» (довідка від 22.12.2022 р. №285/12-23); при формуванні збутової стратегії ТОВ «Фаворит-агро» (довідка від 20.12.2023 р. №667/12-23); у реалізації програми цифровізації підприємства ТОВ «Дружба» (довідка від 26.06.2023 р. №119). Відтак, результати дослідження підтвердили свою прикладну цінність, що засвідчує їх релевантність як для академічної сфери, так і для практики системного управління в аграрному секторі.

4. Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях.

Основні результати дослідження Ляшенко Р.В. пройшли широкомасштабну апробацію та отримали належне оприлюднення у науковому середовищі. За темою дисертації опубліковано 32 наукові праці, серед яких 8 робіт містять безпосередньо основні результати дослідження, зокрема: 1 стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому в базі даних Web of Science Core Collection, та 7 статей у наукових фахових виданнях України (категорія Б). Додатково 19 публікацій відображають апробацію матеріалів дисертації, а 4 наукові роботи – додатково висвітлюють результати дослідження. Така структура публікацій забезпечує повноту та системність представлення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи, підтверджуючи належний рівень їх оприлюднення та наукової значущості.

5. Оцінка структури, мови і стилю дисертації, відповідність дисертації вимогам МОН України і освітньо-наукової програми.

Дисертаційна робота Ляшенко Р.В. за змістом, структурою, мовою та оформленням повністю відповідає вимогам, встановленим для досліджень

такого профілю, і вимогам МОН України та освітньо-наукової програми зі спеціальності 073 «Менеджмент», що реалізується в Поліському національному університеті. Робота має логічно завершену структуру та послідовність викладу матеріалу, що забезпечує повне розкриття змісту кожного з визначених розділів.

Дисертація включає анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки. Перший розділ «Теоретико-методичні засади системного менеджменту в агробізнесі» присвячено теоретико-методологічному обґрунтуванню сутності та структурних характеристик системного менеджменту (с. 32–43); окресленні концептуальних підходів до механізмів формування системного менеджменту (с. 44–63); обґрунтуванню детермінант формування потенціалу ризикостійкості системного менеджменту в агробізнесі (с. 64–78).

Другий розділ «Характеристика стану та діагностика ресурсів системного менеджменту в агробізнесі» присвячено оцінці сучасного стану розвитку агробізнесу (с. 81–104); діагностиці організаційного дизайну системного менеджменту та систематизації чинників, що стримують розвиток потенціалу адміністрування (с. 105–126); комплексному аналізу моделей і ресурсного потенціалу інституційного забезпечення системного менеджменту в агробізнесі (с. 127–142).

Третій розділ «Стратегічні орієнтири розвитку системного менеджменту в агробізнесі» присвячений розробці та обґрунтуванню модель формування й активізації інноваційного потенціалу екосистеми менеджменту (с. 146–161); формованню науково обґрунтованих пропозицій щодо стратегічних детермінант розвитку системного менеджменту аграрних підприємств (с. 162–182); обґрунтуванню перспективних напрямів діджиталізації механізмів реалізації системного менеджменту (с. 183–194).

Дисертаційну роботу викладено на 182 сторінках. Робота містить 22 рисунки і 22 таблиці. Список використаних джерел налічує 268 найменувань, додатки розміщено на 8 сторінках.

Текст дисертації оформлено відповідно до ДСТУ 3008:2015, а бібліографічні посилання – відповідно до ДСТУ 8302:2015.

Таким чином, дисертаційна робота Ляшенко Р.В. характеризується високим рівнем наукової культури викладу, логічністю структури та академічною чіткістю мови, що забезпечує її належну відповідність вимогам МОН України та освітньо-наукової програми «Менеджмент», що реалізується в Поліському національному університеті.

6. Ідентичність анотації та основних положень дисертації.

Зміст анотації та основні положення дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. узгоджуються між собою за формулюванням мети, об'єкта, предмета, завдань, наукової новизни та висновків. Анотація не містить відомостей, що не представлені в основному тексті дисертації.

7. Академічна доброчесність.

Під час рецензування дисертаційної роботи Ляшенко Р.В. та опублікованих наукових праць, у яких відображено основні результати дослідження, випадків порушення академічної доброчесності не виявлено. Використані джерела оформлені з дотриманням вимог, а виклад матеріалу відзначається авторським стилем.

8. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Відзначаючи вагому теоретичну і практичну значимість дисертаційної роботи Ляшенко Р.В., необхідно звернути увагу на деякі положення дисертації, які можуть слугувати підставою для дискусії, зокрема:

1. У параграфі 1.3 автором ґрунтовно розкрито особливості формування потенціалу ризикостійкості системного менеджменту в агробізнесі (с. 64–78). Водночас у роботі простежується надмірна деталізація окремих інструментально-методичних аспектів (зокрема, опис баз даних, СУБД, цифрових сервісів та технічних рішень), що певною мірою відволікає

від теоретико-методологічного аналізу. Це дещо ускладнює чітке сприйняття авторської позиції щодо теоретико-методичної інтерпретації потенціалу ризикостійкості системного менеджменту в агробізнесі.

2. Параграф 2.1 характеризується широким охопленням аналізу різних сегментів агробізнесу, однак у тексті недостатньо чітко структуровано співвідношення між поняттями «ресурсний потенціал», «виробничий потенціал», «експортний потенціал» та «потенціал системного менеджменту». У ряді випадків (с.86, с.90, с.94) ці категорії використовуються паралельно, без чіткого розмежування їх функціональної ролі в системі менеджменту, що ускладнює структурованість ієрархії потенціалів та їх взаємодію у процесах відтворення агробізнесу.

3. У параграфі 3.1 автором запропоновано візуальний концепт програми регіональної кластеризації розвитку агробізнесу регіону (рис. 3.1, с.151). Представлений підхід є концептуально цікавим і демонструє системне бачення автора щодо формування синергетичної взаємодії між ключовими стейкхолдерами регіонального агробізнесу. Водночас для посилення практичної значущості запропонованого концепту доцільним видається його подальше методичне уточнення, зокрема в частині визначення механізмів координації взаємодії учасників кластеру, критеріїв оцінювання досягнення синергетичного ефекту та результативності реалізації програми.

4. Параграф 3.2 (с. 162–182) вирізняється ґрунтовним аналізом стратегічних чинників розвитку системного менеджменту аграрних підприємств, зокрема в контексті цифровізації, використання інформаційних платформ, аутсорсингу, залучення грантової підтримки та інтеграції у ланцюги доданої вартості. Разом із тим, значна концентрація прикладних пропозицій і детальна характеристика функціоналу окремих платформ дещо ускладнюють виокремлення узагальнених стратегічних детермінант, які мали б виступати концептуальною основою даного підрозділу.

5. Позитивно оцінюючи використання економіко-математичного інструментарію, зокрема моделі ARIMA (с.190-195) для прогнозування капітальних інвестицій у сільське господарство, варто зазначити, що зв'язок отриманих прогнозних результатів із безпосередніми управлінськими рішеннями щодо діджиталізації механізмів системного менеджменту міг би бути окреслений більш чітко.

6. У роботі загалом простежується орієнтація на сучасні інструменти діджиталізації та системного менеджменту в агробізнесі, однак доцільним виглядало б більш розширене та систематизоване використання досвіду країн Європейського Союзу, зокрема в частині інституційного забезпечення, цифрової трансформації аграрних підприємств і формування багаторівневих моделей координації агробізнесу. Посилення європейського контексту могло б додатково підвищити практичне значення отриманих результатів з огляду на євроінтеграційний вектор розвитку України.

Загалом наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності проведеного здобувачем дослідження, носять дискусійний характер і не впливають на загальний позитивний висновок.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Ляшенко Ружени Вікторівни на тему «Формування системного менеджменту в агробізнесі» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке характеризується науковою новизною і практичною цінністю.

За рівнем наукової новизни і практичної цінності, змістом та оформленням, ступенем апробації й відображенням в наукових працях дисертаційна робота відповідає Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а її автор – Ляшенко Ружена Вікторівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

РЕЦЕНЗЕНТ:

Декан факультету права, публічного управління та національної безпеки Поліського національного університету, доктор економічних наук, професор

Віталій ДАНКЕВИЧ

